

Sovyetler Birliği'nin Sürgün Politikası Ve Türk Düşmanlığı

Tarihte insanoğlunun birbirini göç ve sürgün etme nedenleri birçok sebep altında toplanabilir. Bunlar genellikle yeni, verimli topraklar elde etmek için ya da siyasi ve dini sebeplerden dolayı yer değiştirme olarak karşımıza çıkmaktadır.112 Sovyetler Birliği sürgünlerine baktığımız zaman etnik, dini ve siyasi sebeplerin baş gösterdiğini görmek mümkün olsa da bu konuda nedenleri çoğaltmak mümkün. 20. yüzyılın ortasında yüzbinlerce insanın sürülmesine ve yollarda ölmesine sebep olan Stalin rejimi birçok bahane uydurmasına rağmen asıl sebeplerden biri “milliyetçilik” unsuru olmuştur.

1940-1945 yılları arasında SSCB tarafından uygulanan sürgün politikalarının merkezinde Türk düşmanlığı yer almış ve aynı soydan gelen halklar birbirlerine düşman edilmeye çalışılmıştır. Belli bir sistematığe dayanan sürgün sürecinde Türk toplulukları Orta Asya kırsallarına sürülürken burada halk düşmanı olarak etiketlenmişler, arkasından ise orada yaşayan yerli kültürler için yabancı olarak kabul edilmişlerdi. Ancak zamanla aynı tarihi kökenden gelmenin ve ortaklık bilincinin benzer kültürel pratiklere sahip olduğu inancını kuvvetlendirmiş, kriz dönemleri dışında bütünleşmiş bir sosyal yapı görünümünün ortaya çıktığı görülmekteydi. Konuyla ilgili, tezin “Sovyetler Birliği'nin Etnik Politikası” kısmında detaylı bilgi yer almaktadır. Dünya'nın en büyük sürgünleri olarak tarihe geçen Stalin sürgünleri, batıda Fin ve Polonya halklarını, güneyde Kırım Tatarlarını, Volga havzasında Almanları, Kafkasya'da Karaçay, Balkar, Çeçen, İnguş ve Avar halklarını, Güney Kafkasya'da Ahıska Türklerini, Hemşinli (Müslüman Ermeni) ve Kürt halkını, Hazar kıyısında Kalmukları, Uzakdođu'da Kore halkını kapsamıştı.

Buna ek olarak Sovyetler Birliğinde yüzlerce rejim muhalifi, toprakların devletleştirilmesine karşı gelen her halktan köylüyü de “kulak” sıfatına koyarak bu sürgün kervanına katmıştı. İlk toplu sürgünler Slav olmayan halklardan Koreliler, Almanlar, Polonyalılar, Finliler ve Japonlara yapılmıştı. Sürgünün ilk mağdurları 1935 yılında, Japonya için potansiyel ajan olarak görülen Kore halkına yapılmıştı. Ukrayna sınırında yaşayan Polonyalılar sürgünün ikinci mağduru olmuş, daha sonra 1941’de Almanya’nın SSCB’ye saldırmasıyla da Rusya’nın Volga bölgesinde özerk cumhuriyet statüsünde yaşayan Almanlar sürgüne maruz kalmışlardı. Bu konuyu ıspatlayan ilk resmi belge 7 Temmuz 1937’de Halklar Konseyi Komiserliği ve Merkezi Sovyet Yargı Komitesi, “bazı sınır bölgelerinde süpheli halklar yaşadığı” tespitini yaparak bu bölgelerin temizlenmesi için bir kararname çıkararak başlamıştı.

1940-1945 yılları arasında Almanlarla beraber Müslüman-Türk halkları sürgün eden Stalin, gerekçe olarak akla hayale sığmayan bahaneler uydurmuştu. Bunların en başında; Almanlarla işbirliği ve vatana ihanet gelmekteydi. Oysa bu bir bahaneydi, Stalin’in asıl amaçlarından biri milliyetçilik tehlikesine karşı farklı milletleri bölerek sürgün etmek ve birbirlerine düşman etmektir. Sürgün sebebinin sadece Almanlarla işbirliği olmadığını Kemal Özcan:

“Vatana ihanet edenler” arasında Sovyet ordusunda yer alarak Almanlara karşı savaşan, hatta madalyalar ile ödüllendirilen Kızıl Ordu ve partizan mensubu Türkler de vardı” şeklinde ıspatlıyor.

Seyit Tuğrul’da, bu konuda şu bilgileri naklediyor:

“Nazi Almanyası 22 Haziran 1941’de SSCB işgalini başlatmıştı. Birkaç ay gibi kısa sürede ise Beyaz Rusya’yı işgal etmiş ve Moskova önlerine dayanmıştı. Bir yıl sonra ise işgalci ordu, Kuzey Kafkasya’nın büyük bir bölümünü ve Rostov-Don bölgesini kontrolüne almıştı. Nazi orduları her işgal ettikleri bölgede yağma, zulüm ve katliam konusunda Rus, Ukraynalı, Tatar, Karaçay, Balkar, Kalmuk ve Çeçen ayrımı yapmamıştı. Fakat nasıl olduysa Kremlin iktidarı Nazi ordularının geri çekilmek zorunda kaldığı bölge halklarını hemen “Nazi işbirlikçiliği” ile suçlamıştı. Özellikle Türk, Müslüman ve Kalmuklar bu işbirliği kapsamına konmuş, ama hiçbir Slav ve Ortodoks dinine mensup halk bu kapsama alınmamıştı. ”

İddia edildiği gibi “Nazi işbirlikçiliği” mevzusu Stalin tarafından uydurulan sözde bir bahaneydi. Bu sözde sebebin hemen hemen bütün Müslüman-Türk halklara uygulanmış ve vatan haini ilan edilerek sürgün edilmişlerdi. Seyit Tuğrul, yine bu konuyla ilgili çok önemli noktalara değiniyor:

“Dünya tarihinde de örnekleri olduğu gibi, Nazi orduları da işgal ettikleri her bölgede işbirlikçiler bulmuştu. Fakat hiçbir bölgede hiçbir ulus ve ya etnik topluluk Nazilerle işbirliği yapmamıştı. Nazi işgali altında kalan bölge halklarının Almanlarla ilişki kurmuş olabileceklerini varsayalım. Fakat Nazi orduları’nın ulaşamadığı ve Almanlarla ilişki kurmanın hiçbir olanağının olmadığı Çeçen-İnguşların, Ahıska Türkleri’nin, Kürtlerin ve Hemşinlilerin de aynı işbirliği kapsamına alınarak sürülmelerine ne demek lazım? Özellikle Ortodoks Osetlerin sürülmeyip, Müslüman Osetlerin sürülmesi konuyu açıklığa kavuşturmaktadır.”

Topluluk sürgünlerin ikinci hedefinde Türk ve Müslüman topluluklar varken, bunlara uygulanan politikaların temelinde ise toplulukların kültürel olarak da yok edilmesi amaçlanmıştı. Ruslaştırma ya da Slavlaştırma şeklinde karşılık bulan bu politikalar aynı zamanda demografik yapıdan dil yapısına, kültürden eğitime pek çok alanda kesinti yaratmıştı. Hatta öyleki zaman boyunca Sovyet topraklarındaki etnik çatışmaların da temel kaynaklarından birisi olmuştu. Sürgün konusunda dikkat çeken nokta Müslüman Türkler’in çoğu zaman dini sebepler ve kimliklerinden dolayı Balkanlar’da ve Sovyet Rusya sınırlarında yaşadıkları sürgünlerdir. Gerek Yunanlılar tarafından, gerekse de Bulgarlar döneminde komünist ideolojinin etkisiyle Slavlaştırılmaya çalışılan ya da yaşadıkları

coğrafya'dan sürülen çok sayıda insana rastlamak mümkündür. Sovyet Rusya dönemi ise her açıdan dünya tarihini değiştirmiş ve etkilemiş bir devletin tarihi olarak karşımıza çıkmaktadır. Genel olarak Stalin döneminde artan Nazi tehlikesine karşı önce Almanlara uygulanan zorunlu göç ve sürgün politikası, 1940-1944 yılları arasında hemen hemen bütün Slav olmayan unsurlara uygulanmıştı. Rusların siyasal üstünlüğü elde etmek için uyguladığı sürgün politikalarında iki odak nokta vardı. Bunlardan ilki; Müslüman ve Türklerin sürülmesi. Diğeri ise Slav halkların sürülen toplulukların yerlerine iskan ettirilmesi idi. Merkezi iktidar iskan politikasına da sebep bulmakta gecikmemişti. Ruslar: "Bu bölgelerin yerli halkları politika, kültür, eğitim, medeniyet ve teknoloji bakımından Rus halkından daha geridirler. Dolayısıyla bu halkların daha 'politik, kültürlü' Rus halkı tarafından medeniyete kavuşturulmaları gerekir" düşüncesindeydi. Fakat bu düşünce yerli halkın tepkisini çekmemek için sadece sözde bir bahaneydi. Oysa bu politika'nın asıl amacı yerli halkı asimile etmektir diyebiliriz.

SSCB'de Müslüman halklara yapılan sürgünden sonra uygulanan en önemli politika Slav nüfusun lehine yeniden iskân politikasıydı. Boşaltılan Türk topraklarına Slav kökenli halkın yerleşmesi teşvik edilmişti. Sonuç olarak da nüfus yapısı suni olarak değiştirilmişti. İskân politikalarında gözetilen temel ilkeler aşağıdaki maddelerden oluşmaktaydı:

A) Rus göçmenlerini yerli ahaliye hakim kılmak ve bunları ulaşım merkezlerine yerleştirmek.

B) Yerli ahalinin zirai araçlarını, hayvanlarını ve hatta kendilerini bile Rus göçmenlerine yardıma ve angaryaya mecbur etmek.

C) İskan mahallinin sulak ve verimli arazisini Rus göçmenlerine hasretmek, bu arazi yerli ahaliye ait olduğu takdirde, bunları daha az verimli kurak arazi ile değiştirmek için şiddet kullanmak.

Sovyetler Birliği İçişleri Halk Komiserliği (NKVD-Narodnyy Kommissariat Vnutrennih Del) Özel Göç Şubesi 1946'da rapor hazırlayarak sürülen topluluklarla ilgili rakamlar vermişti. Devlet belgeleriyle ıspatlanarak rakamlara göre sürgüne gönderilenlerin toplam sayısı 2.463.940 kişi, bunlardan 829.084'nün kadın, 655.674'nün erkek ve 979.182'sinin çocuk olduğu belirlenmişti. Bir başka tespite göre ise sürgün edilenlerin sayısı 3.332.580 kişi olarak belirlenmişti. Fakat sürgünün net sayısı kesin olmamakla beraber farklı rakamlar da karşımıza çıkmaktadır.

Sürgünle ilgili günümüzde çok sayıda rakamlarla karşılaşmamıza rağmen bunlardan çoğu tahmine dayalı olarak verilen rakamlardır. Bunun sebebi ise, SSCB döneminde sürgün edilen topluluklardan bahsetmek suç sayılmaktaydı. Ayrıca sürgünle ilgili belgeler devlet arşivlerinde gizli tutulmaktaydı. Bu yüzden sürgün edilen topluluklarla ilgili kesin sayıya ulaşmak mümkün değildi. Fakat daha sonra yasakların ortadan kalkmasıyla beraber devlet arşivleri erişime açılmıştır. Bu konuda ilk ve en önemli araştırmalar Nikolay Bugay ve Viktor Zemskov tarafından yapılmıştır. Bütün sürgün topluluklarıyla ilgili arşiv belgelerine ulaşan N.F. Bugay çok önemli çalışmalar ortaya koymuştur. Bugay'ın

eserlerinden de yararlanarak aşağıdaki tablolarda sürgün topluluklarla ilgili rakamlar yer almaktadır.

1937-1944 Yılları Arası Stalin Dönemi Sürgünleri

Milliyet	Tarih	Nüfus(bin)	Sürülen Yer	Serbest Bırakılma
Koreliler	21.08.37- 25.10.37	171,781	Kazakistan, Özbekistan	1954
Finliler	31.08.41- 07.09.41	89,000	Kazakistan	Çeşitli tarihler var
Almanlar	03.09.41- 15.10.41	746,613	Kazakistan/Sibirya	13.12.1955
Kalmuklar	28.12.43- 29.12.43	93,139	Sibirya/Kazakistan	17.03.1956
Karaçaylar	06.11.43	69,267	Kazakistan/ Kırgızistan	16.07.1956
Çeçenler	23.2.44- 29.2.44	387,229	Kazakistan/ Kırgızistan	16.7.1956
İnguşlar	23.2.44- 29.2.1944	91,250	Kazakistan/ Kırgızistan	16.7.1956
Balkarlar	08.3.44- 09.3.44	37,713	Kazakistan/ Kırgızistan	28.4.1956
Kırım Tatarları	18.5.44- 20.5.44	183,155	Özbekistan/ Molotov	28.4.1956
Kırım Yunanlıları	27.6.44- 28.6.44	15,040	Özbekistan/Mari	27.3.1956
Ahıska Türkleri, Kürtler ve diğerleri	15.11.44- 26.11.44	94,955	Özbekistan/ Kırgızistan, Kazakistan	28.4.1956
Toplam		1,982.142		

Yukarıdaki tabloda görüldüğü gibi sürgün edilen halklar arasında nüfus bakımından ilk sırada Koreliler gelmektedir. Yaklaşık olarak 172 bin Koreli Orta Asya vadisine ansızın sürülmüştü. Sürgün edilen yerler bakımından ilk sırayı Kazakistan almaktadır. Zaten sürgün zamanında tercih edilen yer Orta Asyaydı. Genellikle çoğu halk Kazakistan, Kırgızistan ve Özbekistan'a sürülmüşlerdi. Dolayısıyla da bu bölgelerde nüfus çeşitliliği yer almaktadır. Bu üç ülkede yaklaşık olarak 70'e yakın farklı milliyetler yaşamaktadır. 1927'li yıllarda kulak (mülk sahibi köylü), 1937 yılında "sınır güvenliği" gerekçesiyle ve 1943-1944 yıllarında Nazilerle işbirliği gerekçesiyle yapılan sürgünlerde yüzbinlerce insan yurdundan sürülerek farklı coğrafyalara yerleştirilmişlerdi. SSCB sürgünleriyle ilgili birçok sebep ortaya çıkmasına rağmen hala günümüzde tartışılan konular arasında olup sürgüne maruz kalan birçok halk hala yurtlarına geri dönememişlerdir. Stalin'in ölümünden yaklaşık 4 yıl sonra geri dönüş izni çıkmasına rağmen herkes bu karardan yararlanamamıştır. Stalin'in milliyetler politikası sadece sürgünle kalmamış, parti içerisindeki farklı milliyetlere de asimilasyon politikası uygulanmıştır. Seyit Tuğrul'a göre:

"Stalin parti aygıtının da Ruslaştırılmasını ihmal etmemiştir. Stalin Lenin'in yaptığına tam tersi bir politika uygulayarak parti içinde milli temizlik yapmıştır. Bu insanların ulusal ve sınıfsal yapısına baktığımızda, bir yanlışlıktan çok, Stalin'in bilinçli hareket ettiği ortaya çıkıyor. Lenin'in sağlığında parti Troçki, Zinovyev, Radek, Kamenev (Yahudi), Dzerjinski (Polonyalı), Frunze (Leton), Mirseyid Sultan Galiev, Molla Nur Vahitov (Tatar), Ahmet Baytursın, Turan Riskulov (Kazak), Stalin, Orconikidze (Gürcü) ve Neriman Nerimanov (Azeri) gibi değerli enternasyonalistlerle doluyken, 1938'e gelindiğinde bunlardan hayatta kalan sadece Stalin olmuştu."

Bu çarpıcı bilgi Stalin'in ne kadar milliyetçi bir kimliğe sahip olduğunun açık kanıtıdır. 1953 Martı'nda Stalin'in ölümünden sonra Sovyetler Birliğinde yeni, değişik bir süreç başlamıştı. Genel olarak Destalinizasyon (Stalinsizleştirme) olarak adlandırılan Kruşçev politikasının temel özelliği Stalin'in diktatörce uygulamalarının kabul edilmezliği, bu uygulamalardan mağdur olanların bir kısmının mağduriyetlerinin telafisi şeklinde ortaya çıkmaktadır. Kruşçev döneminde uygulanan en önemli politikalardan biri sürgün halkların maruz kaldıkları sıkıyönetim rejimini kaldırarak bazı halklara vatanlarına geri dönüş izninin verilmesiydi. Bu imkândan bütün sürgün milletler yararlanamasa da önemli bir kısmı bu imkânı elde edebilmiştir.

1957'den sonra De-Stalinizasyon politikalarının da etkisiyle sürgün topluluklarına geri dönüş izni çıkmıştı. Ancak sürgün halkların topraklarının sahiplenilmiş olması farklı problemleri de beraberinde getirmişti. 1990'lardan sonra küreselleşmenin etkisi ve iletişim ağlarının gelişmesiyle birlikte sürgün halkların diaspora ağları oluşturduklarını görüyoruz. Bu dönem geriye dönüş ve yeniden bir devlet kurma psikolojisinin de yaygınlaştığını görüyoruz. Çoğu halk kurdukları güçlü diasporalarıyla yurtlarına geri dönmüştür. Fakat Ahıska Türkleri bu imkânı elde edememişlerdir. Günümüzde de dünyanın on ülkesinde yaşamlarını dağınık bir şekilde sürdürmektedirler. SSCB'nin sürgün politikası ele alınırken bu konuyla ilgili bazı kavramların incelenmesi zaruridir. Stalin'in sürgün kampları olan Kulak, GULAG, Ukaz ve Represiya sürgünleri SSCB'nin sürgün politikasında önemli yer kapsamaktadır.

Kulak Sürgünleri

Sovyetler Birliği'nde halkların yaşadıkları yerden topluca sürülmeleri sürekli olarak karşımıza çıkan bir olgudur. 1930-1950 yılları arasında bir çok halkın yaşadıkları yerlerden sürülerek ülkenin başka bölgelerinde, zor şartlar altında yaşamaya terk edildikleri görülmektedir. Bu uygulamalara ilk defa, 1 Şubat 1931 tarihinde SSCB Merkez İdare Komitesi ve Yüksek Sovyet Prezidyumu (YSP) tarafından çıkarılan kararname ile kulak olarak adlandırılan toprak sahibi zengin köylülerin maruz kaldığını müşahade etmek mümkün. İki yıl içerisinde sürgünleri gerçekleştirilen bu şahısların toplam mevcudu 1.317.000 civarında olduğu belirtilmektedir. Bunlar arasında mesela Ukrayna'dan 63.720 aile, Kuzey Kafkasya'dan 38.404 aile, Moskova'dan 10.813 aile, Batı Sibirya'dan 52.091 aile, Kırım'dan 4325 ailenin sürgüne gönderildiği artık bilinmektedir.

1917 devriminden sonra devlet tarafından uygulanan Kolhoz ve Sovhoz sistemi Sovyet devletinin tarıma ne kadar önem verdiğinin bir göstergesidir. Bu sistemin temel mantığı özel mülkiyetlerin ortadan kaldırılması ve bu toprakların devlet tekeline alınmasıydı. Tarım despotizmi olarak adlandırılan Kolhoz ve Sovhoz yönetimi yöntemiyle toprakların kolektifleştirilmesi ve yanlış tarım politikaları genel olarak Rus topraklarında yaşayanlar için problem kaynağı olmuştu. Yeni tarım politikası, yeni vergilerin koyulacağı ve verimsiz toprakları ekip biçmek Türk ve Müslüman halklar üzerinde olumsuz etki yaratmıştı. Dolayısıyla bu uygulamaya karşı çıkan köylüler Stalin tarafından Sibirya'ya sürülmüşü. Stalin, sosyalizmi inşa etmenin herşeyi devletleştirmekten geçtiğine inanmaktaydı. Bu sebeple ilk sürgününü toprakların devletleştirilmesine karşı çıkan köylülerle başlamıştı. Bu sürgüne sadece toprak sahipleri değil, devlete hayvanlarını vermek istemeyen topraksız köylüler maruz kalmışlardı. Kırsal alanlarda yaşanan bu sürgünler, iktidar tarafından "kulak" sürgünleri diye adlandırılmıştı. Bu köylü sürgünü Kremlin iktidarı tarafından son derece planlı ve kararlı uygulanmıştı. Bu sürgünde kadın erkek farkı gözetilmediği gibi, yaş farkı da gözetilmemişti. Kulak kapsamına koydukları tüm aileleri binlerce vagona doldurarak Sibirya, Kazakistan, Kırgızistan ve Özbekistan bozkırlarına sürülmüşlerdi.

Seyit Tuğrul kulak sürgünleriyle ilgili şu bilgilere yer vermektedir:

“Kimler bu politikadan nasibini almamış ki? Babasının politik konumu ve sistemle olan sorunlarıyla uzaktan yakından ilişkisi bulunmayan Troçki’nin oğlu, gelini ve torunları mı? İç savaşta mareşal rütbesine layık görülen Budyoni’nin eşi mi? Dışişleri Bakanı Vyacheslav Molotov’un eşi mi? Verilen birkaç örnekten de anlaşılacağı gibi, yüzlerce kadın da yüksek düzey devlet yöneticisi olan erkeklerinin imzasıyla bu dönüşü olmayan yolculuk kervanına dahil edilmişlerdi. Bu sürgünün en önemli özelliklerinden biri de sürgüne gönderilen bu insanların hiçbir zaman politik suçlu statüsüne konmamış olmasıydı. Yetkililer, düşüncelerinden dolayı sürdürdüklerine de köylülere vurdukları damganın aynısını vurmuşlardı. Sürgüne gönderilirken bu insanların hepsinin sırtına “kulak” etiketi vurulurken, vardıkları bölgelerde ise göğüslerine “hain”, “karşı devrimci”, “sabotajcı” ya da “Batı işbirlikçisi” yazan etiketler vurulmuştu.”

Rusça bir kelime olan “Kulak” (Кулак) aslen “Yumruk” anlamına gelmektedir. Fakat Stalin politikasında “Zengin Köylüler”, “Köyağası”, “Köy Burjuvazisi” anlamında kullanılmıştı. Böylece zengin köylülere “Köyün Yumrukları” denilmişti. Köyün güçlülere ve zenginleri olarak ifade edilen köylüler de Stalin’in kurbanları olmuşlardı. Sahip oldukları bütün varlıklarını geride bırakarak Orta Asya ve Sibirya’ya sürülmüşlerdi.

Sürgün Kampları: GULAG (Glavnoye Upravleniye Lagerey)-Çalıştırma Kampları Genel Yönetimi

Kulaklar'ın (toprak sahibi köylüler) sürülmesiyle ortaya çıkan zorlu süreç yeni gelişmelerin başlangıcı olmuştur. Rasim Bayraktar, "Sovyetlerde Türk Kimliği" adlı kitabında şu bilgilere yer vermektedir:

"27 Kasım 1929 tarihinde Stalin Kulakların sömürücü eğilimini kısıtlamak amacıyla onların bir sınıf olarak ortadan kaldırılmasını ilan etmişti. Ceza işlemlerini gerçekleştirmek için de Molotov Başkanlığında Politbüro'nun Özel Komisyonunu görevlendirmişti. Komisyon, Kulakları üç sınıfa bölerek cezai uygulamayı gerçekleştirmişti. Birincisi; karşı devrimde iştirak edenlerdi. İkincisi; karşı devrimde iştirak etmeyenler fakat onlara yatkın meyilli olanlar. Üçüncüsü; iktidara karşı hiçbir faaliyette bulunmayanlardı. Bunlar ise, topraklarına ve mal varlıklarına el konularak verimsiz bölgelere iskan edilenlerdi."

Stalin'e ait sürgün kararlarının sonucunda oluşan "sürgün kampları", hapishanelerin yönetim ihtiyacını gerektirmişti. Böylece Stalin, hapishanelerin yönetimini şekillendirerek GULAG (Главное управление исправительно-трудовых лагерей и колоний-Glavnoye upravleniye ispravitel'no-trudovoykh lagerey i koloniy) Çalıştırma Kampları Genel Yönetimini kurmuştu. Bu Özel Hapishaneler, Sovyet Cezalandırma ve Çalıştırma Kampları olarak da bilinmiştir. İnsanların hatıralarında ise devlet terörünün sistemli bir şekilde yapıldığı yer olarak kalmıştır. Aslında Birliğin kurulmasından önceki döneme baktığımız zaman, SSCB sisteminin temel unsurlarından olan "Ölüm Kampları", diğer ifadeyle "Mecburi Çalıştırma Kampları'nın" kuruluşu Çarlık Rusyasına kadar dayanmaktadır. Çarlık döneminde Ölüm Kamplarıyla ilgili öylesine kuvvetli icraat gerçekleştirilmiştir ki, SSCB'de dahi varlığını hız kesmeden devam ettirmişti. Fakat iki dönem arasındaki Ölüm Kampları'ndabazı farklar vardı. Özetleyecek olursak, temel ve sistem aynı, metod ve yollar farklı olmuştu.

SSCB'de ilk "Ölüm Kampları" 1918 ve 1919 yıllarında kurulmuştu. İlk Kamp Alkanjel yakınlarında Kholmogoride açılmıştı. 1923 tarihinde edinilen bilgiye göre de yaklaşık 65 kamp mevcuttu. Çarlık döneminden kalan "Katorga" mahkûmiyetinin tatbikatına 1923 yılında Beyaz Denizdeki Solovezki adalarında başlanmıştı. Kızıl yöneticiler, daha sonra bu bölgeleri yeni bir teşkilat olan GULAG haline getirmişlerdi. Ünlü Rus yazar Aleksandr Soljenitsin, 1970 yılında kendisine Nobel Edebiyat Ödülünü kazandıran romanı "Gulag Takım Adaları" (Arhipelag Gulag 1918-1956) isimli çalışmasında "kendisine tapılan keyfi idaresinden bugün söz açılırken, hep mahut 1937-38 yılları ileri sürülür ve kalıplaşan görüş yüzünden, ne ondan önce ne de ondan sonra tutulup hapse atılan olmamış hissi uyanır. Bu Stalin'in en korkunç cinayetidir. 1937 yılındaki sürgünde, içtimai mevki sahibi, partide rol oynamamış olanları, okumuşları GULAG Takım Adalarına alıp götürmüştür. Onların geride bıraktığı acılı yakınları, daha sonraları yazmaya, hatırlatmaya çalışmışlardır".

Ayrıca yazar, Gulag Takım Adalarıyla ilgili gerçekleri şu şekilde ifade ediyor:

"Rusya'nın halkı okadar karışıklık içinde çeşit-çeşit hatta bazıları unutulmuş, kimi faydasız küçük gruplar var ki..., büyük zenginler, toplumsal hayatın sivrilmiş simaları, generaller,

subaylar, bakanlıkta ve devlet teşkilatında vazifeli, fakat yeni idarenin emirlerini dinlemeyen memurlar, bütün ev sahipleri, lise öğretmenleri, kilise cemaatlerini idare edenler, kiliselerde ilahiler okuyanlar, papazlar, rahipler, ve daha pek çok melun okumuş, tedirgin öğrenci, garip adama, meczup bulunur”.

Gulag Kamplarına esir edilen binlerce tutuklu, gittikleri bu belirsiz yerlerden geri dönmemişlerdir. Üstelik Stalin sadece bununla kalmamış yeni cezalandırmalar uygulamıştı. Bunlar; Represiya (şiddet-ceza) ve Ukaz (karar mahkumları) uygulamalarıydı.

Repressiya Sürgünleri

Stalin cezalandırmaları, Gulag'lara sürgünle başlamış 1929 yıllarında da şiddetlenerek farklı cezai kararlarla devam etmişti. Bunun en büyük örneği 1930'larda Repressiya olarak ortaya çıkan Ceza Kararları'ydı. Gulagların benzer bir versiyonu olan Repressiya, yine halkların geleceğini belirlemiş ve sonucu olmayan sürgünlere maruz bırakmıştı. Halk aleyhine ceza tedbirleri 1937-1938 yıllarında daha da güçlenmişti. Bu cezalar genellikle Türk asıllı milletlere uygulanıyordu. Bunun sebebi de; aydınların ortadan kalkmasıyla Sovyetlerin Türk asıllı toplulukları Ruslaştırma (Sovyetleştirme) politikası önünde bir engel kalmayacaktı. Halkı bilinçlendiren aydınların olması Stalin için büyük tehlike arz etmekteydi. Dolayısıyla 1921-1927 yılları arasında 750.000 kişi idam edilmiş, 1925-1935 yılları arasında ise 500.000 Türk katledilmişti. GULAG'ların benzer versiyonu olan Repressiya-Ceza Kararları dönemin birçok aydın insanına uygulanmıştı. Repressiya, kelimesinin sözlük anlamı: baskı, şiddet, hapis, sürgün ve ölüm ifadelerini taşımaktadır. 1930'lardan itibaren sürgün kervanına Repressiya aldıyla yeni kurbanlar eklenmişti.

Sovyet diktatörü Stalin, uygulamış olduğu şiddetli cezalarla Repressiya Kavramının sözlük anlamlarının dışına çıkmıştı. Böylece Repressiya kavramı SSCB politikasında: “yargısız ölüm cezasına çarptırılmak-infaz; kişinin kurşuna dizilmesi, aile mensuplarının uzak bölgelere sürgün edilmesi ve servetine el konulması; sürgün edilip akrabalarıyla mektuplaşmasına izin vermeden ağır şartlarda çalışma cezasına çarptırılması; kişilerin uzak bölgelere sürgün edilmesi; kişilerin sınır dışı edilmesi ya da hapsedilmesi; hapis cezasıyla beraber servetine ve mal varlığına el konulması ve sosyal haklardan mahrum edilmesi; akıl hastahanesine sevk edilmesi; ülkenin belirli bölgelerine sürgün edilerek sıkıyönetime tabi tutulması, başka yerleşim bölgelerine göç etme hakkından mahrum olması; halkın soykırıma çarptırılması; sosyal haklardan mahrum etmek; bazı insanların aileleriyle birlikte şiddete dayalı uzak bölgelere sürgün edilmesi” demektir. Halkın önde gelenleri, yazarlar, din adamları, öğretmenler ve birçok suçsuz kişi bu uygulamaların kurbanı olmuştu. Azerbaycanlı ünlü tarihçi ve aynı zamanda Sovyetler Birliği Kahramanı Ziya Bünyadov (1923-1997) “Qırmızı Terör”adlı eserinde Repressiya uygulamalarının 1930'larda başladığına vurgu yapıyor. Ayrıca, halk aleyhine özellikle de aydınlar aleyhine ceza tedbirleri 1937-1938 yıllarda daha da güçlenmiş, yüzbinlerce aydının amansız ölümü hayata geçirilmişti. Her hangi bir dil bilen de öldürülmüştü. Bu aydınlar “vatan, millet düşmanı” olarak nitelendirilerek öldürülüyorlardı. Suçlu olarak nitelendirdikleri insanların mahkeme duruşmalarının karar verme süresi toplam 15 dakika sürmüştü. Dolayısıyla bu süreye göre hesapladığımızda saatte 4 kişi, 24 saatte 96 kişi, ayda 2880 kişi ölüme veya

sürgüne gönderilmişti. Yıllarca devam eden bu uygulamalarda yüzbinlerce kişinin kurban edildiği ortaya çıkmaktadır.

Ukaz Sürgünleri

Stalin'in uygulamaları 1940'lar da aynı şekilde devam etmişti. Bu sefer SSCB Yüksek Sovyet Prezidyumu Tarımsal ve Sanayi üretiminde çalışan işçilerle ilgili kararlar almıştı. Sovyet Yönetimi, "Ukaz-Ukazniki""Karar-Kararname" emirleriyle devrimler yapmaya devam etmişti. Karar anlamına gelen Ukaz kavramına Stalin'e has birçok anlam yüklenmişti. Bu anlamları, Rasim Bayraktar "Eski Sovyetlerde Türk Kimliği" adlı eserinde şu şekilde açıklamaktadır:

-“Mesai saatlerin uzatılması ve izinsiz işten ayrılmanın yasaklanması;

-Özürsüz işe gelmemek, kendi isteğiyle iş yeri değişikliği yapmamak;

-Kalitesiz ürünlerin üretilmesiyle ilgili sorumluluklar;

-İş yerinde küçük hırsızlıklarla ilgili cezai müeyyideler.”

Ukaz kararları tarım ve sanayi çalışanlarına uygulanmıştı. Yukarıda açıkladığımız Ukaz kararları bu alanlarda çalışan bütün işlere uygulanmıştı. Uygulanan bu politikanın amacı ekonomiyi hızlandırmak olmuştu. Yoğun savaş döneminde SSCB ekonomisi'nin canlanarak değerini kazanması için halk kurban edilmişti. Stalin tarafından farklı politikaların uygulandığı bu dönem, SSCB'de büyük bir vahşet olarak yorumlanmıştı. Stalin uygulamalarının zirve yaptığı bu dönemle ilgili tarihçiler de buna dikkat çekmişledi. Bu konuyla ilgili önemli eserleri hayata geçiren Sovyet tarihçisi Zbignev Bzezinski şöyle aktarmaktadır:

“Eğer ileride bir gün Sovyet arşivleri tamamen açılabilirse Stalin'in yaptığı katliamların gerçek boyutlarını öğrenmek mümkün olmayacaktır. Muhafız Moskova Dergisi “Glasnost” 1987 yılının Ağustosunda yayınladığı bir yazısında, KGB'nin 1930-1940 yılları arasında öldürülenlerinin dosyalarını süratle ayda beş bin dosya imha ettiği belirtilmektedir. Anında veya belli bir işkence döneminden sonra öldürülenlerin arasında her kategoriden insan bulmak mümkündür. Politik muhalifler, ideolojik hasımlar, süpheli parti elemanları, suçlu bulunan ordu mensupları, Gulaglar vb.”

Sürgün edilen toplulukların yaşadıkları yerlerdeki uyum süreci de zor geçmişti. Her topluluğun kendi kültür ve yaşam tarzı mevcut olduğu için bazı sürgün halklar gönderildikleri ülkelerde sosyo-kültürel sorunlarla da karşılaşabilmişlerdi. Rasim Bayraktar çalışmasında bu konuyu şu şekilde değerlendirmektedir: “Her ülkede hâkim olan farklı anlayışlar, uyum ve uyumsuzluklar, artık birkaç ülkenin değil, bütün insanlığın sorunudur. Sürgün edilen bu insanlar, muhacir, mülteci, sığınmacı, gurbetçi, öteki, yabancı ya da göçmen gibi farklı adlar almaktaydı. Dünyanın farklı coğrafyalarına dağılan bu insanların ortak kaderi ise, memleketlerinden uzakta çetin bir hayat mücadelesiyle karşı karşıya kalmalarıydı.”

Stalin dönemini özetleyecek olursak, 1920-1960'lı yıllar, I. ve II. Dünya Savaşı nedeniyle hem bütün dünya hem de SSCB'de yaşayan farklı milliyetler açısından çok zor geçmiştir. SSCB'nin kuruluşuyla başlayan ağır süreçte milliyetler açısından baskıcı politika uygulanmıştır. Bunun bir sonucu olarak SSCB'nin farklı bölgelerinde yaşayan Çeçen, İnguş, Karaçay, Malkar, Hemşinliler, Kürtler ve Ahıska Türkleri başta olmak üzere birçok halk sürgün ve çok sayıda cezalara maruz kalmışlardır. Stalinin kurbanları olarak tarihe geçen Kafkasya toplulukları II. Dünya Savaşının başlamasıyla hain ilan edilerek Sibiry ve Orta Asya'ya sürülmüşlerdi. Sürgün edilen bu halkların kesin sayısı bilinmemektedir. Fakat ilerleyen zamanlarda açılan arşivlerle beraber hangi halkın nerelere sürüldüğü ve sayısı ortaya çıkmaya başlamıştır. Onlarca Müslüman-Türk milletianiden sürülmüş ve sayıları yüzbinleri geçmiştir.

Yararlanılan Kaynaklar

Niliufer Darvishova, Sovyetler Birliği'nin Sürgün Politikası ve Ahıska Türkleri Sürgünü

Rasim Bayraktar, Eski Sovyetlerde Türk Kimliği

Zbignev Bzezinski, Büyük Çöküş

Saadettin Gömeç, Türk Cumhuriyetleri ve Toplulukları Tarihi

Necip Hablemitoğlu, Sovyet Rusya'da Devlet Terörü

Robert Conquest, Büyük Tedhiş

Aleksandr Soljenitsin, Gulag Takım Adaları 1918-1956

Seyit Tuğrul, SSCB'de Sürgün Edilen Halklar

Ethem Fevzi Gözaydın, Kırım: Kırım Türklerinin Yerleşmeleri ve Göçmeleri

Kemal Özcan, Sovyet Belgelerinde Kırım Dramı

*Bu çalışmanın tüm hakları, Niliufer Darvishova'ya aittir.

[status draft]

[nogallery]

[geotag on]

[publicize off|twitter|facebook]

[category güvenlik]

[tags SÜRGÜNLER DOSYASI, Sovyetler Birliği, Sürgün Politikası, Türk Düşmanlığı]